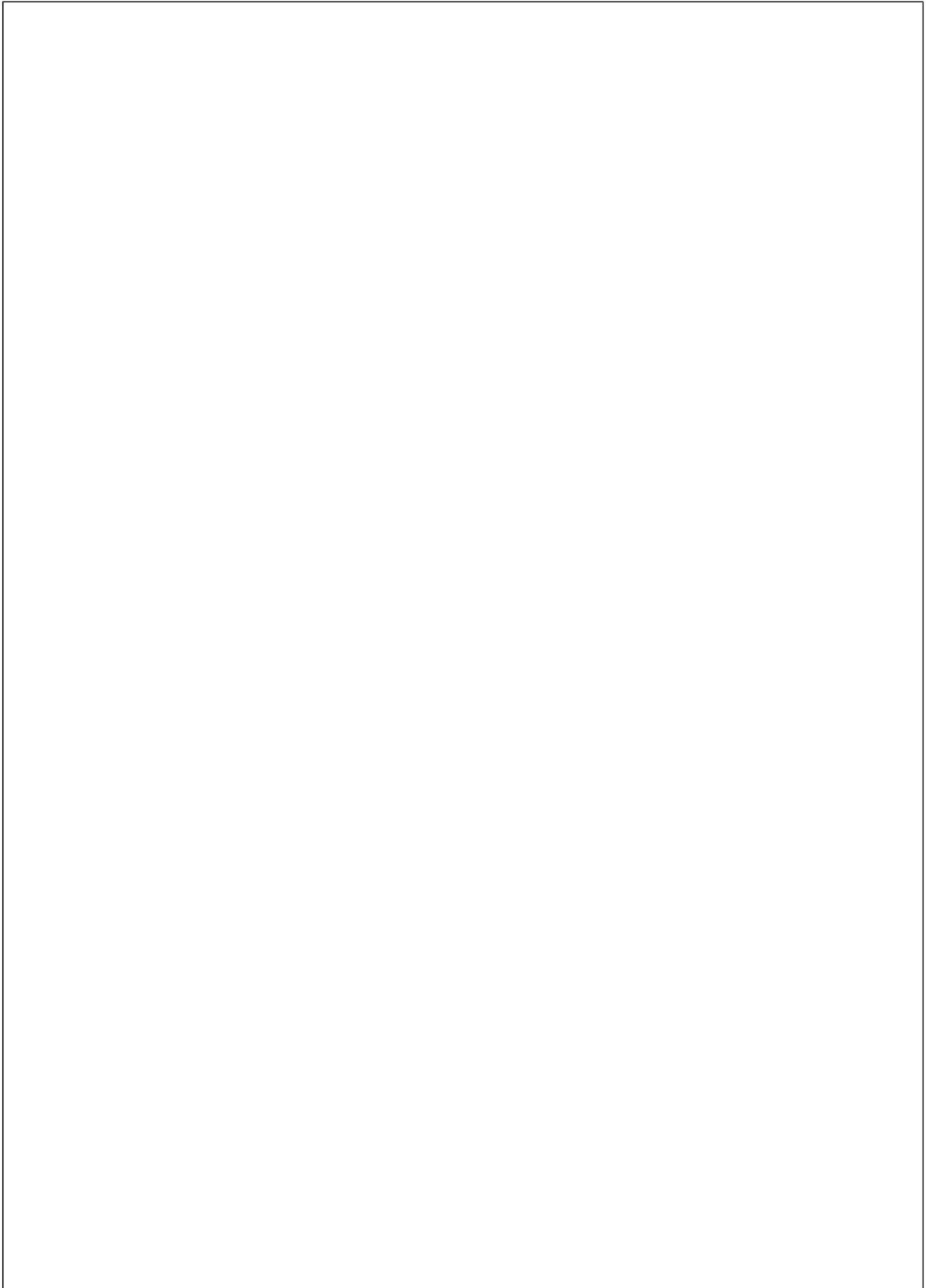

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/209943,Ogolnopolska-konferencja-naukowa-Dzialania-komunistycznego-aparatu-bezpieczenstw.html>
27.02.2026, 14:23

[Następny](#)

[Powrót](#)

Ogólnopolska konferencja naukowa „Działania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy przedwojennych służb mundurowych (1944-1956)” – Warszawa, 9-10 października 2025

09.10.2025

W dniach 9-10 października 2025 r. w Centralnym Przystanku Historia IPN w Warszawie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa zatytułowana „Działania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy przedwojennych służb mundurowych (1944-1956)”, zorganizowana przez Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie. Dwudniowe obrady objęły sześć paneli tematycznych prowadzonych przez badaczy z IPN i zaprzyjaźnionych instytucji naukowych.

Podczas pierwszego dnia szczególną uwagę poświęcono początkom działań komunistycznych służb wobec byłych oficerów II RP, analizując genezę i przebieg rozpracowania obiektowego „Targowica”. Kolejne panele dotyczyły m.in. działalności Wojskowych Sądów Rejonowych, filozoficzno-prawnych podstaw represji oraz przypadków indywidualnych osób – takich jak płk Czesław Naruszewicz czy Henryk Józewski, ofiary stalinowskich procesów i śledztw.

Wystąpienia z drugiego dnia konferencji poświęcone były przede wszystkim funkcjonariuszom Policji Państwowej, ich powojennym losom oraz skomplikowanym dylematom moralnym, z jakimi musieli się mierzyć w realiach Polski Ludowej. Prelegenci przypomnieli m.in. sprawę kpt. Bogusława Jana Majerskiego, działalność funkcjonariuszy Kripo i Polnische Polizei w dystrykcie warszawskim oraz przypadek Henryka Jarzyńskiego, który po wojnie został funkcjonariuszem UB.

Zamykający konferencję panel ukazał indywidualne dramaty funkcjonariuszy służb II RP – Stanisława Sękowskiego, Wilhelma Ficke, ppłk. Jerzego Jurkowskiego ps. „Wedel” – oraz kierownictwa Policji Państwowej woj. białostockiego, które po 1944 r. padło ofiarą powojennych represji.

Każdy panel kończyła dyskusja, podczas której badacze wymieniali się doświadczeniami i refleksjami dotyczącymi źródeł, metodologii i nowych kierunków badań nad dziejami komunistycznego aparatu bezpieczeństwa.

22 stycznia 1946 roku ogłoszono dekret „o odpowiedzialności za klęskę wrześniową i faszyzację życia państwowego”, na mocy którego skazywano między innymi przedwojennych wojskowych, funkcjonariuszy Policji Państwowej oraz pracowników wywiadu i kontrwywiadu.

W 1948 roku w Departamencie I Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego zajmującym się zagadnieniami kontrwywiadowczymi dokonano znaczących zmian organizacyjnych. Wydziałowi VI powierzono wówczas sprawy polskich ośrodków emigracyjnych, a także „wywiad organizacji

podziemnych w okresie okupacji i obecnie". Zarówno wydział ten jak i jego terenowe odpowiedniki prowadził w latach 1949–1955 działania przeciwko przedwojennym oficerom i podoficerom służb mundurowych II RP w ramach tak zwanego Rozpracowania Obiektowego „Targowica”. Wraz z ujednoliceniem działań pod koniec 1948 roku ukazała się instrukcja, która precyzowała jego zasięg i zakres zadań dla struktur terenowych bezpieki oraz techniczny sposób ich realizacji. Głównym zadaniem RO „Targowica” miało być znalezienie dowodów obciążających głównie byłych oficerów przedwojennego Oddziału II oraz członków służb mundurowych II RP, które wyeliminują ich na dobre z życia społecznego.

Z ustaleń dra Pawła Skubisza analizującego dane Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z okresu lat 1950–1953 wynika, że funkcjonariusze bezpieki zidentyfikowali ok. 7,5 tys. pracowników i współpracowników służb specjalnych II Rzeczypospolitej. Wśród nich znajdowało się ponad 1,8 tys. pracowników i współpracowników „dwójki” ustalonych i rozpracowywanych, ponad 4,7 tys. osób znanych z nazwiska, ale nieodnalezionych na terenie kraju oraz około tysiąca funkcjonariuszy Policji Państwowej, Straży Granicznej i oficerów KOP.

Konferencja miała na celu ukazanie skali i metod działania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy przedwojennych służb mundurowych, a także przybliżenie indywidualnych losów osób uznanych przez władze za politycznie podejrzane lub niewygodne – oficerów, żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych, dipisów, byłych więźniów obozów koncentracyjnych i jeńców wojennych.

Patronat medialny nad konferencją objęły portale historyczne: Dzieje.pl, Histmag.org, Defence24

Przewidziana jest recenzowana publikacja pokonferencyjna w formie „studiów i materiałów”. Uczestnicy konferencji są zobowiązani do dostarczenia tekstów naukowych opartych na ich wystąpieniach w terminie do 22 grudnia 2025 r.

Nagranie sesji dostępne jest na kanale YouTube Oddziału IPN w Warszawie (niżej są linki do poszczególnych paneli).

Dzień 1 (czwartek, 9.10.2025)

Panel I

Prowadzenie: dr Witold Bagieński (Archiwum IPN)

dr hab. prof. Tomasz Gajownik (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – *Realne zagrożenie czy propagandowy straszak? Refleksje na temat roli emigracyjnego środowiska przedwojennej „dwójki” w realiach zimnowojennego konfliktu w Europie*

dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk (Archiwum IPN) – *Rozpracowanie obiektowe „Targowica” – założenia, metody prowadzenia, wyniki*

Łukasz Zaroda (Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych UJ) – *Geneza, wytyczne i przebieg rozpracowania obiektowego „Targowica” 1949–1955*

Dyskusja

Panel II

Prowadzenie: Paweł Sztama (BBH IPN/Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL)

dr Marcin Makutynowicz (Wojskowy Sąd Garnizonowy w Warszawie) – *Rola Wojskowych Sądów Rejonowych w działaniu komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy służb mundurowych II Rzeczypospolitej*

Jakub Chruściel (Uniwersytet Rzeszowski) – *Filozoficzno-prawne podstawy represji wobec funkcjonariuszy przedwojennych służb mundurowych*

dr Artur Kuprianis (OBBH IPN w Łodzi) – *Pułkownik Czesław Naruszewicz i jego starania o odszkodowanie za niesłuszne skazanie w 1952 r. przez Najwyższy Sąd Wojskowy*

dr Anna Maria Włoch (Archiwum IPN) – *Rozpracowanie przedwojennych funkcjonariuszy Oddziałów II i VI Sztabu Głównego Wojska Polskiego, Policji Państwowej, Straży Granicznej, Korpusu Ochrony Pogranicza i ich współpracowników przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie w świetle dostępnej i zachowanej dokumentacji z lat 1949–1951*

Dyskusja

Panel III

Prowadzenie: dr Bartosz Kapuściak (Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL/Wojskowe Biuro Historyczne)

dr Ruslana Martseniuk (Wyodrębnione Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) – *Wygrana walka: szef brygady KOP «Polesie» Tadeusz Ryczel przeciwko NKWD (wydarzenia na granicy w latach 1939–1941)*

dr Artur Ochał (Straż Graniczna) – *Pułkownik Zygmunt Brodowski (1897–1973) – oficer służby wywiadowczej Korpusu Ochrony Pogranicza i broni pancernej, ofiara stalinowskich czystek w Wojsku Polskim*

Stanisław Wojciech Wykowski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) – *W służbie niepodległej. Losy policjantów II RP w powojennej Polsce*

Dyskusja

Panel IV

Prowadzenie: dr Grzegorz Wołk (BBH IPN)

dr Sebastian Drabik (badacz niezależny) – *Henryk Józewski (1892–1981). Ofiara represji*

stalinowskich (1953-1956)

dr Paweł Fornal (OBBH IPN w Rzeszowie) – *Represje Urzędu Bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy Policji Państwowej II RP służących w okresie okupacji niemieckiej w Polnische Polizei im Generalgouvernement i Kriminalpolizei na obszarze powiatu brzozowskiego oraz działających lub współpracujących z tamtejszymi strukturami Armii Krajowej i konspiracji poakowskiej w latach 1939-1946*

dr Paweł Glugla (badacz niezależny) – *Rozpracowanie Obiektowe „Pająk-39”/„Targowica” w terenie w świetle materiałów archiwalnych PUBP w Tarnowie*

dr Ksawery Jasiak (Delegatura IPN w Opolu) – *Działania operacyjne komunistycznej bezpieki wobec przedwojennych funkcjonariuszy wywiadu wojskowego Straży Granicznej na wybranych przykładach*

Dyskusja

DZIEŃ 2 (piątek, 10.10.2025)

Panel I

Prowadzenie: dr Robert Spalek (OBBH IPN w Warszawie)

dr Michał Zarychta (OBBH IPN w Warszawie) – *„Granatowi” – działania komunistycznych władz wobec funkcjonariuszy Policji Państwowej*

dr Elżbieta Kowalczyk (Biuro Zarządzania Wiedzą i Historii Dyplomacji MSZ) – *Kapitan policji Bogusław Jan Majerski – służba, lojalność i cena wyborów*

dr Damian Sitkiewicz (OBBH IPN w Warszawie) – *Okupacyjna działalność funkcjonariuszy Kriminalpolizei i Polnische Polizei na terenie kreis Minsk (dystrykt warszawski) w świetle dokumentacji sądów powszechnych*

dr Waldemar Brenda (Delegatura IPN w Olsztynie) – *Od strażnika więziennego do funkcjonariusza UB. Przypadek Henryka Jarzyńskiego*

Dyskusja

Panel II

Prowadzenie: dr Damian Sitkiewicz (OBBH IPN w Warszawie)

Maciej Nowak Kreyer (Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL) – *Ucieczka w szaleństwo? – przypadek Stanisława Sękowskiego*

dr Barbara Świtalska-Starzeńska (Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL) – *Losy Wilhelma Ficke, przedwojennego naczelnika więzienia w Mokotowie w Warszawie, w latach 1944-1946*

dr Marcin Gołębiewicz (Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

IPN) – *Sprawa karna oficera Oddziału II Komendy Głównej Armii Krajowej ppłk. Jerzego Jurkowskiego ps. „Wedel”*

Marek Gajewski (OBEN IPN w Białymstoku) – *Represje komunistycznego aparatu władzy Polski „Ludowej” wobec kierownictwa przedwojennych struktur Policji Państwowej woj. białostockiego (1944–1956)*

Dyskusja

Pliki do pobrania

[Formularz zgłoszeniowy \(rtf, 37.42 KB\)](#)

[Program konferencji \(pdf, 2.35 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Warszawa

Warszawa

Konferencja naukowa